

III 19/1967

COBISS •

merx

Vestnik

LETO IV. ST. 7 ♦ CELJE SEPTEMBER 1967

GLASILO KOLEKTIVA

KAVA - kavino seme - sestav in lastnosti kave

Kavino seme

Pridobiva se od rastlin raznih vrst rodu *Coffea* (*Coffea arabica*, *Coffea liberica*, *Coffea robusta*), od katerih je najbolj razširjena *Coffea arabica*, ki izvira iz južne Etiopije. Naziv arabska kava je dobila zato, ker so jo Evropejci spoznali s posredovanjem arabskih trgovcev. Gojijo jo v raznih vrstah v Afriki, Arabiji, Indiji, Srednji Ameriki, na Antilih in posebno mnogo v Južni Ameriki. V glavnem uspeva v tropskih krajih na dobri humusni zemlji, posebno pa na izkrčenih (iztrebljenih) zemljiščih, zlasti v Braziliji,

ki je najbolj znana pridelovalka kave.

Coffea arabica je drevo, ki zraste do 6 m visoko, včasih tudi višje; če pa je vzgojena na plantažah, ne preseže višine 3 m. Ena rastlina daje povprečno po 1 kg kave letno. So pa tudi primeri, da se je dobi z ene rastline celo do 3 kg.

Sadež je koščičast bobek, podoben češnji. Najprej je sad zelene barve, nato rumene in ko dozori, temno rdeče barve. Mesnati del ploda je precej žilav, sladek in sočen, z dvema semenoma. Vsako seme je ločeno drugo od drugega obrnjeni pa sta

drugo proti drugemu po ploščati strani. Vsako zrno je zase ovito s po dvema lupinama, od katerih je zunanja žilava in debelejša, ni pa čvrsto prirasla ob seme in jo je lahko odstraniti. Notranja je tanka in srebrnkasta ter tesno prirasla ob zrno in jo je težko od njega ločiti. Pri nekaterih kavah sta obe semeni zrasli v eno samo in ima tako zrno okroglasto valjasto obliko. To je takozvana kava »Biser« ali »Perl«, ki jo pogrešno imenujemo tudi »Moka«. Te kave ni mogoče šteti kot posebno vrsto kave, kakor nekateri to pomotoma trdijo.

V »Bonbonieri« dobimo dišečo »MERX« kavo izpod mlina

KAVA - kavino seme - sestav in lastnosti kave

Poleg *Coffea arabica* je še značilna tudi vrsta *Coffea liberica*, ki je doma iz Gvineje in jo danes posebno mnogo pridelujejo na Javi in Cejlonu. Drevo *Coffea liberica* je znatno večje od drevesa *Coffea arabica*. Plodovi so večji, enako tudi zrna, tako da tehta zrno od 0,2 do 0,3 g. Donos te kave je večji, je pa njena kakovost slabša in jo manj cenijo.

Druge vrste kave nimajo pomena za tržišče, ker jo navadno konsumirajo v sami deželi pridobivanja in se javljajo v mednarodnem prometu le v neznatih količinah.

Zrna pa postanejo tudi hrapava in nelepa in jih je treba zato obdelati še skozi bobne z gladko površino, da postanejo zrna gladka in svetla (poliranje). Nato sortirajo kavo po velikosti zrna, po barvi in po splošnem videzu, nakar je pripravljena za tržišče.

Pri suhem postopku se zreli plodovi razgrnejo v tanke plasti in sušijo na soncu tako dolgo, dokler semena ne klopočejo v suhem plodu. V času sušenja se posuši mesnati del, na zrnu pa pride do neke fermentacije. Posušene plodove nato omlati s posebnimi vrstami mlatilnic ali pa jih luščijo s posebno pripravo (deskadator), pri čemer se odloči posušeni mesnati del ploda. Na zrnu ostane samo srebrnkasta lupinica, ki jo kasneje odstranijo s pripravo za poliranje. Čeprav se na ta način pridobi aromatična kava, se pa mnogo zrna zdrobi; pa tudi preostalo zrnje nima lepega videza in se zato danes pridobiva zelo malo kave na ta način.

(Se nadaljuje)

SESTAV IN LASTNOSTI KAVE

Kavina zrna so običajno sedem do petnajst milimetrov dolga, šest do deset milimetrov široka, štiri do šest milimetrov debela in znaša povprečna teža zrna od 0,1 do 0,2 g.

Kavina zrna imajo dve obliki, in sicer ploščnato, ki jo je šteti kot normalno in okroglo, ki je le izjema in se javlja v glavnem v razmerju 1:20. Pri ploščatih zrnih je na ravni strani značilna podolžna brazda z ostankom prirasle lupinice. Zrna so v glavnem pravilne oblike, okrogla, podolgovata ali kriva. Ovita so v zelo tanko svilen lupinico, ki je običajno srebrnkasto bele barve, ponekod pa je rožnata ali kostanjevo rjava. Pod lupinico je endosperm (beljakovinski sloj) rumenkasto bele ali zelenkaste barve. Kava je lahko različne barve, kar je odvisno od več faktorjev: vrsta kave, vrsta zemlje, na kateri je zrasta, klimatski pogoji in predelovalni postopek. Kava z višjih krajev ima svetlejšo, kava z nižjih območij pa temnejšo barvo. Kava, ki so jo pridelali po mokrem postopku, je običajno zelena. Če so obrali kavo s premalo zreli plodovi je rumenkasto zelena kava, iz zrelih plodov pa rumena ali rumeno-zelena.

Azijsko-afriške kave imajo običajno rumeno, ameriške pa zeleno barvo.

Vonj in okus sta zelo važni posebnosti kave, vendar ju je pri surovi kavi težko določiti. Te lastnosti kave pridejo namreč do pravega izraza šele s praženjem. Surova kava ima oster trpek okus.

go prodaja. Smatra se, da je prodaja v takem slučaju koristna za prodajalca. Pripominjam, da kupec ni dolžan prodati blaga, temveč je za tako dejanje v smislu uzančnih določil le pooblaščen. Če se kupec odloči za prodajo, je dolžan zahtevati od pristojnega gospodarskega sodišča dovoljenje in ko to dovoljenje dobi, lahko blago potem javne prodaje vnovči.

Uzance poznajo še poseben primer, ko ima blago tržno ceno ali ko je majhne vrednosti napram stroškom javne prodaje. Tedaj kupec ni dolžan zahtevati dovoljenja od sodišča, temveč sme blago prodati pod roko, torej neposredno.

Posebej si je zapomniti primer, ko gre za hitro pokvarljivo blago. Takrat je kupec v interesu družbene zaščite materialnih dobrin dolžan blago prodati, da se prepreči kvar in uničenje. Upravičen je blago neposredno in po najkrajši poti prodati. Takšno ravnanje kupca je povsem v skladu z načeli vestnosti in poštenosti čeprav ga uzance konkretno ne odredajo in povedo samo, da je kupec pooblaščen za takojšnjo prodajo.

Vedno je nadalje kupec dolžan vsoto, dobljeno s prodajo položiti pri gospodarskem sodišču za račun prodajalca. Napraviti mora tudi obračun in odbiti vse stroške hrambe ter prodaje.

Vsa dejanja se izvršujejo za račun prodajalca. Kupec mora brez odlašanja obvestiti prodajalca o vseh členih svojega ravnanja kot o prošnji za dovolitev prodaje, o odločitvi, da bo blago prodal sam, da je blago prodal in da je sodno položil iztržek. Če bi kupec blago prodal in predhodno ne bi obvestil prodajalca o svojem namenu, bi se lahko štel, da je z blagom razpolagal v svojem imenu in za svoj račun.

Vprašali se boste, zakaj toliko razprav, nauk in napotkov ravno okoli navidez suhoparnih uzančnih določil, ko vendar ni potrebno kaj drugega kot vzeti v roke knjižico in se prepričati o nujnosti takojšnjih ukrepov v zvezi z reklamacijami blaga in nadaljnjim tekom dogodkov? Da — prav imate, popolnoma prav, a vendar ste na čisto zgrešeni poti. Praktični primeri našega gospodarenja so pokazali, da včasih le ne vemo kako je ravnati v tej ali oni fazi reklamacijskega postopka. Omeniti bi bilo na primer izgubljeno milijonsko pravdo, ki se nam je izmuznila iz rok samo zaradi prepoznega reklamiranja kakovosti. Dasi ravno vsi vemo in smo vedeli, da je treba kakovostne hibe na blagu ugovarjati prodajalcu brez odlašanja po prevzemu, smo čakali polne štiri dneve in šele potem pregledali pošiljko, ki je bila že popolnoma neuporabna. Grajanja vreden je takšen naravnost klasičen primer nakupa »mačka v žaklju, zato izgovori s preobremenitvijo dela ne smejo biti sprejemljivi.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Kako ravnamo z blagom v reklamaciji?

V prejšnjih številkah Vestnika je bilo dovolj govora o kvantitativnem prevzemanju blaga, o ugovorih količine ter kakovosti in o raznih pravicah, ki jih pridobi kupec v primerih pravočasnosti in utemeljenosti svojih ugovorov.

Sedaj si zamislimo primer, ko so vse predhodne uzančne formalnosti že opravljene in ostanemo »osamljeni« s prodajalčevim blagom, ki smo ga grajali zaradi slabe kvalitete.

Uzanca 158 zahteva od nas dvojje; — staviti prodajalcu blago na razpolago in — hraniti blago. Zakaj mora kupec vse to storiti? — Iz preprostega razloga, da namreč prodajalec ne bi imel stroškov in škode zaradi vračanja pošiljke, če bi hotel blago prodati dalje ali pa predisponirati v drug kraj. Dogaja se, da kupec kljub temu vrne blago prodajalcu; v tem primeru je prodajalcu odgovoren za povračilo škode. Največkrat pride do omenjenega preračunjenega vračanja zaradi nepoz-

navanja ali slabega poznavanja uzanc oziroma spricho malomarnosti.

Kupec je dolžan hraniti blago sam ali pa ga odstopiti v hranitev javnemu skladišču oziroma osebi, ki jo na kupčev predlog odredi gospodarsko sodišče; seveda je dolžan o tem obvestiti prodajalca, ki je pravzaprav še vedno lastnik blaga in zato njegov razpolagalec.

V primerih, ko kupec sam hrani blago, mora paziti na to, da se blago ne bo uničilo ali poškodovalo. Znebi se te odgovornosti, če preda blago javnemu skladišču in od njega zahteva skladiščnico. Skladiščni list je potem odstopiti prodajalcu, ki na njegovi podlagi lahko z blagom nemoteno razpolaga.

Vsi stroški hrambe ter ostali izdatki v zvezi z blagom, stavljenim na razpolago, bremene prodajalca.

Ako je blago neprimerno za hrambo ali če so stroški hranjenja nesorazmerno veliki, lahko kupec na stroške in riziko prodajalca bla-

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA V ŠTORAH

V letu 1966 je imela poslovalnica Livar Štor 181.000.000.- S din prometa in to v non-stop poslovanju od 6-18. ure s povprečno 8 zaposlenih.

Omenjeni promet se je dosegel preko klasične prodaje in to predvsem živil, vendar brez prodaje kruha in mesa.

Kupci v naši poslovalnici so predvsem delavci iz Zelezarne Štor ali pa iz bližnje in dalnje okolice (Dramlje, Sentjur, Planina, Loka pri Zusmu, Kompole itd.)

Vsi ti delavci — kupci delajo v treh izmenah in sicer od 6-14, 14-22, 22-6 ure. Ti delavci kupujejo ali pred nastopom ali pa po končani službi. Na najhitrejši način želijo biti postreženi, kar je spričo večjega števila kupcev včasih nemogoče. Vsled tega nastane upravičeno negotovanje z njihove strani ker se jim pač mudi na vlak ali avtobus, imajo pa zelo malo časa za nakup.

Čeravno je ob tej konici, to se pravi od 13-14 ure v službi celoten kolektiv in se trudi da bi bil vsak čimprej postrežen, želi kolektiv Livarja kakor tudi sami delavci — kupci, da bi se poslovalnica Livar čimprej preuredila v samopostrežno trgovino.

V tej samopostrežni trgovini naj bi se poleg dosedanjega obsega poslovanja uvedla tudi prodaja mesa, delikatese, peciva, sadja — zelenjave, po možnosti tudi Buffet.

Lokacijska točka te poslovalnice, v kateri naj bi bila samopostrežba, je nekako gospodarsko-kulturni center Štor; upoštevajoč da je v bližini same poslovalnice železarna, železniška postaja, avtobusna postaja, kulturni dom, šola, zdravstvena postaja, dve gostišči, brivec in slaščičarna, se da slutiti da bi investicija v SP bila gospodarsko-ekonomsko utemeljena.

Upoštevajoč gornje momente in predlog, da se k dosedanji prodaji priključi prodaja mesa, kruha, peciva sadja-zelenjave, delikatese, bi

(Nadaljevanje z 2. strani)

KAKO RAVNAMO Z BLAGOM V REKLAMACIJI?

Zavedati se moramo, da z malomarnim in neodgovornim delom škodujemo podjetju, širše gledamo pa z zapravljanjem družbenega premoženja tudi družbi kot celoti. Družba nas je pooblastila, da upravljamo s skupnim premoženjem, z dragocenimi materialnimi dobrinami, zato ne smemo dopustiti nastanka škode, zlasti ne v primerih, ko bi jo bilo mogoče z vestnim delom povsem eliminirati.

Odgovorni morajo škodo povrniti — če ne v postopku pred komisijo upravnega odbora pa po tožbi in pravični sodbi pred sodiščem.

Marjan Bele

se dosedanji promet s povečanjem dveh članov kolektiva in to mesarja in blagajničarke povečal po presoji kolektiva enkratno to je na cca 30 000 000.- S din mesečno.

Dosedanji lokal odgovarja po svoji funkcionalnosti in prodajni površini, predvsem po prodajni površini zahtevanim potrebam.

Ravno tako ima poslovalnica Livar zelo velika skladišča, katera bi se lahko preuredila ali v trgovino, ali pa ostala skladišča. V kolikor bi se preuredila skladišča v prodajne prostore, bi se s tem pridobili večji prodajni prostori, kar bi bilo vredno pohvale.

Če bi se dosedanja prodaja na klasičen način obdržala kot prodaja

moke, koruze — pšenice, otrobov itd., bi se za to prodajo moralo urediti posebno skladišče, katero naj bi bilo v kletnih prostorih stavbe.

V letu 1966 se je obnesla prodaja ozimnice predvsem krompirja, jabolk, zelja, grozdja; vsa ta prodaja se bo v letu 1967 podvojila ob pravočasni nabavi.

Vsi zgoraj nanizani momenti upravičeno narekujejo obstoj samopostrežne trgovine v Štorah, upoštevajoč želje strank, kolektiva, kakor tudi sodobnega trgovanja v svetu in v naši državi, katerega izhod je v samopostrežnih trgovinah — v kateri koli obliki.

Naše podjetje je v letu 1966 in v letu 1967 odprlo večje število samopostrežnih trgovin, verjetno se bo tem uspehom pridružila v najkrajšem času tudi nova Samopostrežna trgovina v ŠTORAH.

Stane Pisanec

PREPREČEVANJE NEZGOD

Julija letos je bil v Zagrebu 5. svetovni kongres o preprečevanju nezgod pri delu in poklicnih obolenj, ki se ga je udeležilo tudi veliko predstavnikov naših gospodarskih organizacij. Pokrovitelj kongresa je bil predsednik republike tov. Tito, sodelovalo pa je okoli 1800 delegatov iz 40 držav. Kongres je obravnaval probleme, za katere je veliko zanimanje ne samo v najbolj razvitih industrijskih deželah, temveč tudi v tistih, ki so šele v razvoju.

Udeleženci kongresa so lahko poslušali številne zanimive rezultate, ki so jih pripravili domači in tuji strokovnjaki, poleg njih pa je bilo več koreferatov s področja varstva pri delu in poklicnih obolenj v industriji v različnih deželah. Na kongresu v Zagrebu je bilo tudi precej govora o prehrani delavcev. Poudarjena je bila zlasti skrb oziroma potreba po skrbi za izračunavanje kalorične vrednosti hrane, ki mora biti prilagojena specifičnosti posameznih delovnih mest.

Še nekaj o varnosti.

Ko smo v letošnjem letu sprejeli današnjim razmeram ustrežajoči pravilnik o varstvu pri delu, smo si zadovoljno pritrdili, češ sedaj je pa vse v redu, ko imamo zapisana natančna določila o varstvu, o odgovornosti za varstvo in o sankcijah za eventualne kršilce določil pravilnika.

Temu pa ni tako, niti najmanj ne. Kaj nam pomagajo paragrafi, naj bodo še tako skladni in podobni, če jih ne spoštujemo, jih ne ubogamo in jim večkrat celo iz neke vrste objesti nasprotujemo v praksi.

Pojem varnosti pri delu tako tehnične kot osebno-higijenske je če-

stokrat zelo posplošen in prepuščen presoji posameznikov, ki si ga nedvomno različno razlagajo. Vse opozorilne table in napisi, vsa zapisana, na orumeneli papir vrinjena pravila so brezpredmetna, če jih srečuje človek — delavec, ki mu za resnično varno in zdravo delo manjka potrebne poučenosti o nevarnostih, ki vsak trenutek preže na nepredvidnega nevedneža.

Predvsem je naloga odgovornih oseb v delovnih enotah, podjetja, da k jačanju delovne discipline, k razširjanju obrozij slehernega delavca na torišču higiensko-tehnične varnosti, pristopijo z vsoto resnosti in natančnosti. Mimo kognitivnih določil pravilnika, ki skladiščnikom, mojstrom, poslovojem in izmenovodjem itd. nalagajo obveze poučevanja neukih delavcev, bi bilo opozoriti tudi na zavest predpostavljene posameznikov, ki mora biti brez zapovedovanja razvita tako visoko, da jim je skrb za varno delo zaupanih jim delavcev neodložna ter prvenstvena.

V običajnem pogovoru med delom ali po njem je lahko zapopadenih nebroj koristnih naukov in nasvetov, katere si bo delavec, verjemite dosti bolj zapomnil, kot če bi se nad njegovimi napakami zapovedujoče zadirali.

Med strogošću in natančnostjo na eni strani ter brutalnostjo na drugi strani je nepremostljiva razlika. Strog in natančen vodja, ki bo v primernem momentu in na primeren način opozoril delavca na njegove napake, drugič pa mu namenil zopet zaslužno pohvalo, bo nedvomno požel pri organiziranju varnega dela najboljše rezultate. Na-

(Nadaljevanje na 4. strani)

ŠPORT, REKREACIJA VČERAJ - DANES - JUTRI

Z ustanovitvijo združenega podjetja »Merx« v letu 1958 so se pripojile k matičnemu podjetju posamezne sindikalne podružnice, ki so imele več ali manj urejeno športno dejavnost, kakor tudi rekreacijo. Posebno zavidljive uspehe sta imela na tem področju oba celjska grosista, to je Koloniale in Potrošnik. Glavne panoge, ki so se gojile in privabljale največ članov pa tudi gledalcev, so bile: kolesarjenje, šah, namizni tenis ter streljanje z zračno puško, pozneje pa tudi nogomet, odbojka in

mali nogomet. Sindikalna podružnica s tov. Pavlincem Cvetkom na čelu je delovala vzorno in so tudi uspehi športnega udejstvovanja bili vidni, ne samo v podjetju, temveč tudi izven podjetja. Omenil bi najzanimivejše prireditve, ki so se odvijale vsako leto. To so bile: kolesarska dirka s turističnimi kolesi za člane kolektiva in nečlane na relaciji Celje — Dobrna — Celje za moške in Celje — Vojnik — Celje za ženske. Prireditve je bila vzorno pripravljena in so pri izvedbi sodelovali tudi

podj. »Preskrba« Maribor, tovarna olja »Vir« Domžale itd. Pri vseh srečanjih, ki so bila organizirana, se je tekmovalo v vseh športnih panogah, ki so delovale v sklopu sindikalne podružnice. Za vsako panogo je bil tudi lep pokal, za zmagovalca tekmovalca pa še posebej prehodni pokal. Vsa srečanja so bila povratna, tako, da so se tekmovalci, kakor tudi vodstvo podjetja dobro spoznali in navezali poleg poslovnih tudi tovarniške odnose. Res je škoda, da se ti odnosi in taka srečanja niso nadaljevala. Podjetje, ki je na športnem polju doseglo res vidne uspehe ne bi smelo istih zanemariti in popolnoma opustiti.

Rafko Skale

»Vir« Domžale : »Merx« Celje, 3 : 4

(Nadaljevanje s 3. strani)

PREPREČEVANJE NEZGOD

sprotno pa kaj takega ni pričakovati od brutalnežev, ki lahko s hruljenjem in po možnosti še to v nepravem momentu, vzbude med delavci le odpor in v posledici tega zavestno nasprotujoče delovanje.

Za varno delo v podjetju moramo skrbeti brez izjeme vsi. Naj ne bo med nami delavca, ki bi omalovažujoče gledal na predpisana pravila, ki mu vелеvajo kako lahko opravi svoj dnevni »šiht« brez nevarnosti za življenje ali zdravje. Naj ne bo med nami odgovornih ljudi, ki bi menili, da je stalna kontrola in varstvena vzgoja delavcev le nepotrebna izguba časa. Predpostavljamo sicer, da jih ni, opozorilo pa kljub temu ni odveč, saj je pametneje dvakrat opozoriti kot »po toči zvoniti«.

Marjan Bele

prometni organi. Nagrade so bile praktične, tako, da je bila tudi udeležba na dirkah zelo velika in vsestransko zanimiva.

Namizni tenis je bil zelo priljubljena oblika tekmovalstva med posameznimi celjskimi trgovskimi podjetji, kjer je naše podjetje bilo med vodilnimi. Dokaz za to so razne spominske plakete in pokali. Največji uspeh v namiznem tenisu je bil dosežen ob priliki tekmovalstva celjskih trgovskih podjetij za otvoritev novega skladišča Kovinotehna Celje. Na tem tekmovalstvu je naša ekipa priborila prvo mesto in tako tudi osvojila pokal tega tekmovalstva.

V okviru sindikalne podružnice so se organizirala razna športna srečanja s trgovskimi podjetji izven celjskega okraja, s katerimi je imelo naše podjetje poslovne stike. Tu naj omenim samo srečanje s Trgovskim podjetjem »Jankomir« Zagreb, trg.

Razvoj samoupravnega trgovanja v ZRN

Inštitut za samopostrežno trgovanje v Kölnu je postregel svetu z zanimivimi podatki. V začetku leta 1967 je bilo v ZR Nemčiji, vključno z Zahodnim Berlinom 72.241 samopostrežnih prodajal. To potrjuje, da je okoli 48% vseh prodajal z živeznim blagom zgrajenih ali preurejenih v samopostrežbe.

Samopostrežba se je izkazala kot zelo učinkovit praktičen in moderen način trgovskega poslovanja, kar se odraža zlasti v povečanju števila poslovnih lokalov te vrste. Samo v letu 1966 se je število samopostrežb v ZR Nemčiji dvignilo za 9527 ali z drugimi besedami za 15 odstotkov. Tako pride na vsakih 100 prebivalcev te države 1,23 prodajalne, kjer si kupec izbira ter postreže blago sam.

Približni izračuni povedo, da se okoli 38 milijonov prebivalcev ZR oskrbuje le preko samopostrežbe. Skupen prodajni prostor, ki ga zavzemajo samopostrežne poslovalnice, je meril v letu 1966 6,6 milijonov kvadratnih metrov.

Pismo iz JLA

Res po dolgem času sem se zopet odločil, da vam napišem par vrstic, iz svojega vojaškega življenja. Skoraj dva meseca bo že minilo, odkar sem zaključil s tečajem in s polaganjem voziškega izpita za vojaškega šoferja. Par dni, po izpitu sem šel tudi v prekomando. Ostal sem ravno tako še v Skopju, samo kasarno sem menjal. Dobil sem dobro prekomando, da si boljše skoraj ne bi mogel želeli. Nahajam se namreč v Komandi vojnega področja za celo Makedonijo. Za voziti pa sem dobil čisto novo Fiatovo komando. (Nadaljevanje na 5. strani)

REPORTAŽA Z OBISKA V JUŽNI AFRIKI

JUŽNOAFRIŠKA DIVJINA

Koledarska številka je zdrsnila na zadnji novemberski dan, ko smo se trije potniki iz Johannesburga odpravili proti 300 km oddaljenemu Krugerjevemu nacionalnemu parku. Moja sorodnika sta me povabila na lep izlet z namenom, da mi kot Jugoslovanu predstavita južnoafriško deželo s temnopoltim prebivalstvom, da mi pokažeta živalski raj v Krugerjevem rezervatu in izven njega.

Kruger national park je najboljši, pod varstvom države zaščiteni teritorij Južne Afrike, kjer je vsak ukrep ljudske roke v svrhu spreminjanja strogo prepovedan. Ustanovljen je bil pred dobrimi 30 leti zaradi ohranitve redkih in dragocenih živalskih vrst. Lovci z legitimacijo, še bolj pa množični divji lovci so namreč s tolikšno vneto ugašali življenja divjadi, da je Afriki zapretilo izumrtje endemnega živalstva.

Z udobnim osebnim avtomobilom smo torej zapustili johannesburški mestni tlak in jo ubrali proti severu. Dvestopetdeset milj dolga vožnja preko velike planote redko naseljene in skromno poraščene Transvala se mi je zdela pod pripeko subtropskega sonca neskončno dolga.

Ustavili smo se pred vhodom v park — trudni in žejni in naveličani potovanja. Rdeče-belo pobarvana zapornica, stražnica in mala carinarnica so mi ustvarili živo predstavo, da smo na državni meji; hotel sem se izkazati s potnim listom pa seveda ni bilo potrebno. Črni stražnik v uniformi umazano rjave barve nas je mrko pogledal izpod prevelike tropske čelade, skrbno zabeležil številko avtomobila in nas napotil v najbližje turistično naselje Pretoriuskop.

Za gosto živo mejo divjih fig, ki so pomešane med bujne mopane, kaaat ter baobab drevesa, smo res kmalu dosegli prijazno vas. Trideset

(Nadaljevanje s 4. strani)

PISMO IZ JLA

panjolo, s katero vozim starešine. Voženj imam dosti, saj sem vsak dan na cesti. Prepotoval sem skoraj že vso Makedonijo, do sedaj sem bil že dvakrat v Ohridu. Potujem mnogo, večasih se pa tudi pripeti kakšen gumij defekt, saj brez tega bi res težko šlo, ker so slabe ceste. Treba je vse poizkusiti, ker se samo avtoceste ne moreš držati. Vojaška vozila vozijo po vsaki poti, kadar imamo vežbe, so tudi njive in travniki dobri. Takšno je pač življenje vsakega, ki obleče vojaško suknjo.

Lepe pozdrave od Počivalnik Milana, V. P. 1950/23 Skopje.

okroglih, s travo kritih hišic krasi prvi turistični cam Pretoriuskop. Rondavels jim pravijo Afričani, ker so zgrajene v slogu deželskih črnskih kolib. Sredi campa je velika restavracija, v bližini pa še odprte čajne kuhinje, kjer si izletniki lahko sami kuhajo. Seveda brez denarja tudi na ta način ne gre, ker je treba kupiti vodo in precej mastno plačati kurjavo. Marsikdo bi vprašal, zakaj je kurjava dragocena, ko je vendar dovolj lesa na vsakem koraku. Odgovor je preprost; na vsem območju rezervata je zaščiten vsako poleno, vsaka travnata biljka, vsak kamen in ljudje se neverjetno podrejajo strogosti discipline.

Nočni počitek v originalno opremljenem rondavlu mi je vliil v telo novih moči; že zgodaj zjutraj sem se lotil zemljevida. Oho, precej daleč smo in kakšna je razsežnost zaščitenega divjine, sem dejal sam sebi. Dvestopetdeset milj dolg in približno petdeset milj širok jezik Krugerjevega parka zija v objemu Transvala in portugalskega Mocambiqua proti Rodeziji. Ves severovzhodni del južno-afriške republike je na karti zaznamovan z imenom prvega predsednika Pavla Krugerja in z imeni več živalskih rezervatov v zasebni lasti, ki spremljajo park ob državni meji in preko nje. »Divje bogastvo« se namreč razteza čez Rodezijo do znanega kenjskega parka.

Oranžno afriško nebo je posejalo z zlatom jutranjo pokrajino in odpravili smo se. Mimo 30 milj oddaljenega campa Skukuze smo se peljali že v sončni pripeki. Našim snam podobne impale, ki smo jih srečevali v velikih skupinah, so z repki nestrno odganjale nadležni mrčes in brez zanimanja za nas pospravljale jutranji obrok polsuhe trave.

Puščica ob cesti nas je s pokvečenimi črkami Nwanedzi opozorila, da smo 25 milj pred tretjim velikim turističnim zaselkom. Ker ni bilo v redko poraščenem grmovju ob cesti opaziti nikakega življenja, je stric dodal plin, a glej — za ostrim ovinkom si je žirafa izbrala sredi ceste prostor za pojedino. Z mirnostjo največjega flegmatika je trgala sočne liste z vrha bližnjega drevesa in morali smo čakati več kot 20 minut, da se je lepota nasitila, naveličala naše družbe in »odmarširala« v goščo. Kmalu nato so nas presenetili živčni šakali ter umazane hijene. S potuhnjenim obnašanjem so odkrito priznavali svojo nečedno funkcijo, ki jo opravljajo v svetu divje krasote.

Živo srebro se je dvignilo na 43° C in večina živali se je umaknila pod varstvo prijetne sence k mirnemu počitku. Okoli cestišča je bilo prazno, suho, razgreto in občutil sem, da je naravi zastal utrip srca. S košatega grma so nas s trudnimi očmi začudeno pogledale zebre, češ kaj

počenjate zdaj v sončni pripeki s to pločevinasto škatlo, ko se je vendar treba skrivati pred žgočo energijo. Družina bufallo (divje govedo) se je skoraj nepremično zaupala senčniku dveh osamljenih dreves in potrpežljivo čakala vsaj delne ohladitve.

Zbiti in prepoteni smo se zapeljali na parkirni prostor, ki je bil v Nwanedziju poln avtomobilov. Turisti vseh dežel sveta so se zbrali z nami v parku, sem pomislil, saj sem med množico afriških tablic opazil tudi Nemce in celo Američane.

Osvežitev z ledeno mrzlo cocacolo in hladnim prigrizkom nas je spet spravila v avto. Počasno brneči motor nas je vlekel še vedno proti severu v smeri Satara, Olifantsa. Campa sta tako podobna vsem ostalim, da bi ju lahko zamenjal s katerikoli v rezervatu. Tudi pokrajina med naselji se ne spreminja. Največ je grmičevja, redka drevesa se tu in tam dvigajo v nebo, zanična trava pokriva izsušena tla. Južnoafriški divjini zato nisem mogel pripisati značaja džungle, saj si pod pojmom džungle vedno predstavljamo nekaj bujnega, neprodušnega. Krugerjev park je zelo pripraven za radovedne oči obiskovalcev, ki lahko skozi »pajčevino« skromne vegetacije opažajo živali na precejšnje razdalje.

Peljali smo se z umirjenim tempom dalje in se navduševali nad bobnečo patroljo slonov, nad čudno grajenimi wildebesti (divje govedo). Springbok, ki živi v nemirnih čredah, je dajal večerni pokrajini obeležje silne gibčnosti. Jezil sem se na utaplajočo svetlobo dneva, ko smo v polmraku opazili nedružabnega nosoroga; ubežal je plenu naših oči, obrisi močnega telesa so se žal prehitro zgubili za grmovjem.

Camp Letaba nas je pričakal s pogrnenimi posteljami in dobro sem se počutil v varstvu že znanega rondavla. Iz lesa rezljano ležišče s travnatno mrežo me je spomnilo na Pretoriuskop; prav tako so mi bile domače z rogovjem posejane stene, kamor sem razobesil posamezne komade svoje prepotene obleke (rogovje namreč služi funkciji obešalnikov). Mizica pri vratih, polna papirjev z opozorili na požar in na zverinsko nevarnost je bila tudi tukaj okrašena z veliko plinsko svetilko trebušaste oblike.

Pozdravilo nas je oblačno in dušeče jutro. Čeprav leži Letaba približno na polovici parka, smo se odločili za povratek. Do najsevernejše postojanke Punda Milie je še preko 100 milj utrujajoče poti. Razočaranju nad kislim vremenom in utrujenosti je bilo pripisati našo odločitev, da smo spet zaorali proti jugu, seveda po vzporedni poti. Gosta mreža dobro vzdrževanih makadamskih cest (Nadaljevanje na 6. strani)

REPORTAŽA Z OBISKA V JUŽNI AFRIKI

(Nadaljevanje s 5. strani)

namreč omogoča turistu, da se vrača po ovinkih.

Ustavili smo se za nekaj dni v Mala Mala game reserve ob Sabierivier. Mala Mala je okrog 1000 ha velika pokrajina v zasebni lasti, ki je v primeru s svojo velikostjo ravnata ali morda še bolj živa od Krugarjevega parka. Sredi razsežnih površin se skriva camp s svojim kot oglje črnim osebjem, ki ga vodi beli gospodar. Tu ni cest in mostov, tu ni številnih turistov, saj je prostora le za 12 gostov. Naš avto smo morali pustiti v Newingtonu, črnski vasi, ki leži ob železniški progi in pred-

žival s spiralasto zvitim rogovjem. Trenutek za tem je posnela moja kamera osamljenega waterbucka, ki se je skregal z družino in pritekkel k vodi, da ugasi hudo žejo. Glas avtomobila je preplašil skupino antilop, ki je izginila v neverjetni dirki; sledili so ji še zbegani afriški gamsi.

Ni bilo težko ugotoviti, da nemirnosti beguncev nismo zanetili mi kot preglašni opazovalci, kajti v medli svetlobi oddaljenega grma se je prikazala lepo oblikovana glava levinje. Njeno divje obnašanje je izžarevalo krvoločnost, zato smo obstali. Po pripovedovanju je levinja nenevarna za ljudi v avtu, a ob-

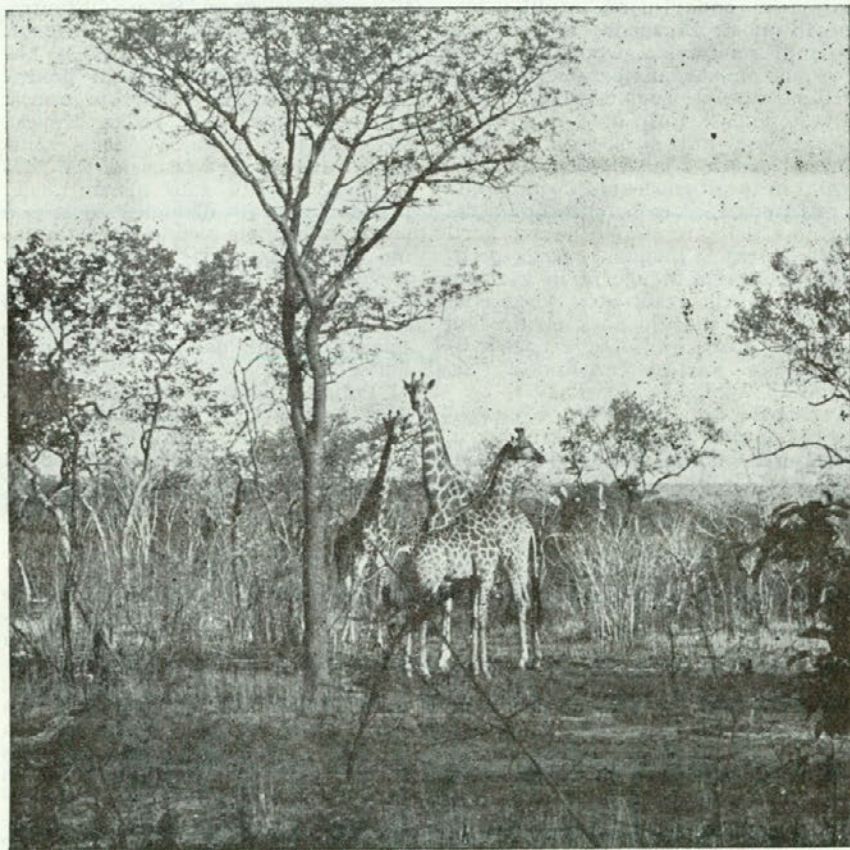
no popolnost pripadnikov svojega rodu.

Pribrneli smo da gole planote, kjer so se našim jastrebom podobni vultures zabavali z glasnim vpitjem. Vsem nam je bilo jasno, da so pospravljali pol pojedenega umorjenca — zebro, gazelo ali wildebeesta. Z varne razdalje so se med nje napadalo zaganjali lačni šakali in odnašali večje kose razpadajočega mesa. Prosil sem voznika, temnega Joea, da nas zapelje na samo prizo-rišče živahne igre. Mrhovinarji so se z vriščem in z nevoljnimi pogledi dvignili s tal. Široka nazobčana krila so zafrfotala, prašilo se je po izsušenih tleh, kjer je ležalo smrdljivo, gnusno, izpito truplo pokončane zebre. Redki deli telesa, ki je v življenju napeto, sočno, progasto so nam omogočili identifikacijo nepremične žrtve. Cunjam podobne so bile rjave proge na vratu in po glavi, ki ni imela več oči. Zadnji del je bil sistematično obran prav do kosti. Z avtomobila sem skočil na morišče in gledal zdaj žrtev, zdaj lačne »grobarje«, ki so me grozeče strašili z zakrivljenimi kljuni in ostrimi kremplji. Požeruška strast jih je podivjala in najraje bi vpricho mene pospravili preostale zalogaje. Skušal sem prepoditi nesimpatične svate, pa se mi ni posrečilo. Umaknili smo se nekaj korakov in glasna pojedina se je spet nadaljevala. Vžig motorja, pogovor, ki smo ga začeli in ropot, s katerim smo se odpeljali, — nič ni zanimalo lačnih, v žrtve zatopljenih vultures.

Na poti med suhim drevjem in grmovjem smo srečali prešerne opice monkys ter baboons. Lepo so nas zabavale z različnimi vragolijami. Primerjal sem jih z dvornimi norci, ki se veselo brez notranjega zadovoljstva. Pred mojimi očmi je namreč zablestela podoba ironije življenja. Slišal sem tuljenje sestradane hijene, videl sem beg nemočne gazele pred sigurnimi skoki krvoločne levinje, slišal sem vpitje črnih jastreb-ov. Bela okostja zebre, antilope so se sušila na razgretih tleh. Smrt in življenje, živahnost in spokojnost sem slišal, videl; opice pa so bile norčave.

Voznik nas je opozoril na štirtontonska slona, ki sta vodila mladiča. Pred sloni moramo biti oprezni, prvi zaskrbljeno, saj so v slabi volji nevarni tudi za ljudi. Izruvana drevesa, ki smo jih srečevali zelo pogosto, so bila delo jeznih velikanov. S previdnostjo smo morali stopiti še pred vodnega konja, ker sicer mirni hieppopotarnus v slabi volji nevarno podivja. Oboroženi stražar nas je pospremil do nabrežja Sabierivier. Sredi reke smo zagledali malim otokom podobne gmote — črne konjske hrbe. Mirni so bili in leni, zato si težko predstavljam kako izgleda njihovo divjanje.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Zirafe so nas radovedno pogledale

stavlja prvi oziroma zadnji stik s civilizacijo. Z Newingtona nas je torej odpeljal črni šofer z močnim landroverjem do campa. Jeepu podobni avtomobil je podiral slabotna drevesa, rinil čez potoke in skozi gosto trnovo grmovje. Dopoldne in popoldne smo se poslavljali od oskrbnika in se podajali v kraljestvo divjadi.

Ljubke impale so bile že prav udomačene in so se sprehajale okoli campa kot pri nas n. pr. krave ob domačiji. Na prvih metrih se nam je predstavil južnoafriški kudu, lepa

čutek je vseeno tesen, če se spogledaš z mišičasto ostrozobo zverjo. Krasotica je ubrala drugo pot; zmotili smo jo. Srečanje z levinjo je bilo zelo zanimivo, še dosti težje pa sem verjel kasnejšemu doživetju, ko sta dva orjaška leva mirno ležala drug ob drugem ter se na našo bližino opozarjala le z zaspanim mežikanjem. Južnoafriški kralj živali se domišljavo zaveda vzvišenega položaja v živalskem svetu. Njegova frizura ni tako bogata kakor griva srednje-afriškega leva, s postavo pa po drži in hoji jasno razodeva teles-

POSLOVNI PARTNERJI NAM PIŠEJO

»SLOBODA« OSJEK

SREDSTVA ZA RAHLJANJE TESTA

To so sredstva, ki jih dodajamo testu in ki vplivajo na doseženi volumen, krhkost ter poroznost gotovih izdelkov. Delimo jih v dve vrsti: kemijska in biokemijska sredstva za rahljanje. Od kemijskih uporabljamo amonijev bikarbonat (nepravilno imenovani amonijak) in natrijev bikarbonat ali sodo bikarbono, medtem ko je od biokemijskih sredstev najpogostejši kvas.

Kemična sredstva za rahljanje so anorganske kemične spojine, ki se v testu s peko razkrajajo na plinaste komponente (ogljikov dioksid, amonijak) ter ustvarjajo v testu določeno poroznost mimo tega, da mu zagotovijo tudi potrebno prostornino. Poleg navedenih anorganskih spojin se uporabljajo še druge in to v najrazličnejših kombinacijah, da bi se zaželeni učinek kar najbolj do popolnosti dosegel.

V razliko od kemičnih rahljalcev testa je kvas živ mikroorganizem, ki s svojim življenjem v testu povzroča alkoholno vretje. Vrenje je

(Nadaljevanje s 6. strani)

REPORTAŽA Z OBISKA V JUŽNI AFRIKI

Življenje v divjini se nadaljuje in prav tako, kot pri nas sledi zima poletju, se tudi pod subtropskim soncem rezervatov vrstijo zime in poletja, le z razliko, da pozimi temperatura pade samo do 18°C in da je karakteristika tamkajšnje zime popolnoma suho šestmesečje. Velikokrat ni dežja od marca do decembra in tedaj je boj za obstanek povezan z grozotnimi napori za samoohranitev. Zbeganost in neobglenost žejnih, lačnih živali izrabljajo divji lovci, ki antilope, zebre s lahko ulovo pri rekah ter jih potem razrezane posuše na soncu za prodajo zelo znanega afriškega biltona (sušenega mesa).

Zapustiti smo morali živalski raj, zapustiti smo morali svet, kjer človek s puško nima pravice vstopa, saj so brezmejne stotine hektarjev podrejene le dragocenim živalim. Same si krojijo svoje pravice, iščejo koristi in uresničujejo svoje primitivne, samoohranitvene cilje. Šibki nimajo prostora oziroma ne najdejo varnega obstanka. Neobjektivno bi bilo kritizirati krvoločna načela divjine, ko pa vsi vemo, da tudi v civiliziranem svetu močnejši vedno zmaguje slabiča. Odgovor na vprašanje, kakšna je razlika med divjino in civilizacijo v načinu in obliki zmagovanja pa že ne spada več med vrstice mojih džungelskih vtisov.

M. B.

biokemični proces v katerem kvas porablja sladkor kot hrano in ob prisotnosti lastnih fermentov ustvarja alkohol in ogljikov dioksid, ki sta v plinskem stanju in zato zavzemata določen prostor. Na ta način nastajajo luknje v testu, ki se potem s peko fiksirajo.

Kvas porablja oziroma jemlje iz testa sladkor, katerega smo testu dodali. Zadovoljujoč pa je že sam škrob, ki se lahko s pomočjo lastnih fermentov moka pretvarja v sladkor.

Pri večji koncentraciji sladkorja (npr.: od 10 — 12% ni) kvas ne more biti več uporaben, ker nima pogojev za življenje. V takem primeru se potem uporabljajo kemična sredstva za rahljanje testa (medenjaki, keksi). Poleg odvečnega sladkorja lahko škodi kvasu kot rahljalcu tudi maščoba, ki ustvarja nekako neprodušno zaporo in preprečuje kvasu kontakt s sredino, v kateri bi kvas lahko našel hrano in uspešno izvršil svojo funkcijo.

Izdelki, ki nastanejo z biokemičnimi sredstvi za rahljanje se razlikujejo od onih s kemičnimi sredstvi za rahljanje predvsem v trajnosti poleg tega pa tudi po okusu, vonju in izgledu. Proizvodi s kemičnimi sredstvi za rahljanje so trajnejši, zato pa imajo zopet izdelki s kvasom drugačne prednosti. Kvas namreč vsebuje niz fermentov, ki vplivajo na sestavine moke kot tudi na druge dodatke. Tako izdelki dobivajo karakterističen vonj in okus in so tudi lažje sprejemljivi za človekov organizem.

TOVARNE »JOSIP KRAŠ« ZAGREB

PROIZVODNE NOVITETE

V zadnjem času je tovarna čokolada, bonbonov in keksov Kraš iz Zagreba stavila na tržišče nekoliko proizvodnih novosti, ki bodo sigurno prijetno iznenadile prijatelje izbornih slaščic. Posredujemo vam kratke informacije o novostih in asortimanu zagrebške »sladke industrije«.

TURISTIČNA BONBONIERA — reprezentativna bonboniera, ki ima značaj spominske vrednosti in je zelo primerna za darilo. Polnjena je z najkvalitetnejšim nadevom specialnega čokoladnega deserta. Pokrov škatle je okrašen z barvnimi reprodukcijami fotografij živahnih narodnih noš. Celotna grafična oprema je nadvse kvalitetna. Bonboniera vsebuje 500 g deserta.

BONBONIERA ZAGREB — reprezentativna škatla s 750 g specialnega čokoladnega deserta. Na pokrovu je tiskan karakterističen objekt zagrebškega gornjega mesta s cerkvijo Sv. Marka, ki jo krasi neobičajno slikovita streha. Sicer je ta

objekt zaradi svoje pestrosti in slikovitosti vedno izpostavljen lečam fotoaparata vseh tistih, ki pridejo v Zagreb kot turisti.

COKOLADA KROKANT — zadnja novost iz serije čokoladnih proizvodov na tržišču. »Krokant čokolada« je mlečna čokolada, ki je obogatena in oplemenitena s praženimi lešniki v sladkorju. Zaradi tega se odlikuje s posebnim okusom in izredno delikatnim vonjem. Je prava poslastica za poznavalce dobrih čokolad. Kraš Zagreb jo proizvaja v zavitkih po 100 g.

OTROŠKI KEKS — ponovno na trgu! Po daljšem času lahko potrošniki zopet kupijo specialne kekse za najmlajše sladokusce. Odkar je bil v poplavi uničen obrat keksov Kraš na Savski cesti, dalj časa v novi tovarni keksov na Dubravi zaradi preobremenjenosti »dečji keks« ni mogel biti uvrščen v proizvodnjo poleg ostalih številnih artiklov. Sedaj se je »dečji keks« že vključil v redno proizvodnjo in so iz tovarne že poslani prve količine teh keksov, v škatlah po 400 g. Sestavina otroških keksov je neverjetno dobra za prehrano otrok. 100 g otroških keksov vsebuje vitamina A 3000 I. E. in vitamina D2 500 I. E. Otroški keksi vsebujejo tudi pšenične klice, bogate z vitamini B in E2. Izdelani so iz najboljših vrst moke s primesjo desertne margarine in se uvažajo v kekse tako-zvane prve kvalitete. Rok uporabnosti je 6 mesecev.

Uporaba kondenziranega sladkega mleka

»PLANINSKI CVET«

Kondenzirano sladko mleko »PLANINSKI CVET« je izdelano iz odbranega najboljšega mleka s planinskega območja Tolminske. Mleko se ne odbiri pasteurizira in nato zgoščuje pri nizkih temperaturah. Ob zgoščanju se mleku dodaje sladkor, tako da končni izdelek vsebuje najmanj 68% suhe snovi od česar odpade na sladkor 40%, na mlečno maščobno pa najmanj 8%.

Kondenzirano sladko mleko predstavlja visoko kalorično in biološko polnovredno živilo.

»PLANINSKI CVET« uporabljamo:

- ✦ Za pripravo normalnega sladkega mleka ga razredčujemo s toplo vodo v razmerju 1:4, nakar ga uporabljamo kot navadno sveže mleko.
  - ✦ Za pripravo »KRAŠ« kakava zmešamo v skodelici 1 žličko kakava z manjšo količino razredčenega kondenziranega mleka. Pripravljeno gosto maso preljeemo z vročim razredčenim kond.
- (Nadaljevanje na 8. strani)

POSLOVNI PRIJATELJI NAM PIŠEJO

(Nadaljevanje s 7. strani)

mlekom in kakao napitek je pripravljen. Dodatek sladkorja ni potreben.

- ✦ Uživamo ga lahko tudi direktno z žličco, ali pa kot namaz za kruh. Tak način uživanja je zaradi dobrega okusa posebno primeren za otroke, zaradi visoke kalorične vrednosti pa za športnike in alpiniste.
- ✦ Namesto črne kave s smetano priporočamo dodajati kavi 2—3 kavne žličke kondenziranega mleka. Kava pri tem ne izgubi svoje naravne arome, pridobi pa mnogo po okusu.
- ✦ Odličo kalorično in vitaminsko hrano dobimo če stepemo kondenzirano sladkano mleko skupaj s svežim ali kuhanim sadjem (v mikserju).

Posebno priporočamo uporabo kondenziranega sladkanega mleka športnikom in turistom, ter gospodinjam katere nimajo na razpolago vsakodnevno svežega mleka.

Proizvaja:

»JOSIP KRAŠ«

tvornica čokolade, bombona i kekša
Z a g r e b

Pogon »PLANIKA«, Kobarid

Ameriški zobozdravnik dr. Ralph Mezrow je uspešno presadil 40 človeških zob. Mezrow je namreč moral izdreti svojim pacientom popolnoma zdrave zobe, ker so bili v čeljusti pacientov nepravilno porazmeščeni. Uporabil jih je pri pacientih, ki bi jim moral napraviti mostičke. Presajeni zobje so se v novi čeljusti zarasli in opravljajo pri nekaterih pacientih že tri leta in pol svojo nalogo. Po tem je moč sklepati, da utegne postati presajanje zob, če bo le dovolj takih zob na razpolago, za paciente preprostejša in vsekakor ugodnejša praksa.

— ♦ —

Velik oblak, kakršen se pojavlja pred neurjem, utegne vsebovati kar 550.000.000 kubičnih metrov lednih kristalov in vodnih kapljic. Če upoštevamo, da vsebuje vsak kub. meter oblaka vsega skupaj 2,5 g vode v obliki kapljic, tedaj vsebuje lahko tak oblak 8.500 ton vode. Če vsebuje vsak kub. meter samo 0,5 g ledu tedaj »plava« v oblaku ledena skril, debela 1 m, široka 5 m in dolga 25 m.

— ♦ —

Kenguruji v Avstraliji so se tako razmnožili, da so postali huda ovira za gojenje ovac, ker popase en sam kenguru v enem dnevu več trave kot sedem ovac. Združene živinorejce v pokrajini Novi Galski je zaprosilo vlado v Canberri za pomoč proti kengurjski nadlogi. Združene trdi v svoji vlogi, da je osem milijonov kengurjev spremenilo v puščavo 250.000 ha pašnikov, ki so bili namenjeni za pašo ovac. Nato je prišlo do pokola kengurjev. Dober lovec je lahko ubil do 100 kengurjev na teden. Meso ubitih živali uporabljajo za konzerve, iz njihove kože pa izdelujejo jopiče. Avstralski kmetje neradi ubijajo te nenavadne in v bistvu simpatične živali.

— ♦ —

POSKUSITE SE NASMEJATI

Drago spanje

- Koliko stane v Celju spanje za eno noč?
- Od 15 N dinarjev dalje.
- Zelo poceni, mene je stala ena minuta spanja 5000 N dinarjev.
- Kje si pa spal?
- Za volanom.

Utemeljen razlog.

- Kateri šport imaš najrajši?
- Veslanje.
- Veslanje? Nisem vedel, da veslaš.
- Saj ne veslam, ker žal sovražim vodo.

Uspela kura

- Sel sem v toplice, da bi shujšal.
- Pa si shujšal?
- Sem, za vse svoje prihranke.

Med prijatelji

- Koliko časa pa Matjaž že ne dela?
- Ne ve, je izgubil rojstni list.

ZANIMALO VAS BO

Nikakršnega dvoma ni več, da kajenje škoduje človeškemu organizmu. Če vdihneš v eni minuti petkrat tobakov dim v pljuča, se število srčnih utripov (bila) poveča za petnajst utripov v minuti, krvni pritisk pa se na stolpcu živega srebra dvigne za 12 do 15 mm; srčni minutni volumen (količina krvi, ki jo srce iztisne v minuti) pa se poveča za liter do dveh litrov. Škodljiv vpliv kajenja se pokaže prav posebno v ožilju, kjer povzroča močne krče in zoženja ožilja. Zlasti je občutljivo ožilje srčne mišice ter so napadi angine pectoris pogostejši pri kadilcih kot pri nekadilcih. Kajenje škoduje tudi delovanju ledvic in sicer neposredno ali posredno po nekem hormonu hipofize. Kajenje škoduje tudi sapnici. Zanesljivo so ugotovili tudi, da je pljučni rak pogostejši pri kadilcih kot pri nekadilcih.

— ♦ —

Cigani so se pojavili v Evropi že pred več stoletji. O njihovem pokolenju in jeziku je bilo prav malo znanega. V splošnem je prevladovalo mnenje, da je bila njihova prvotna domovina Egipt. V srbohrvaški primorski književnosti naletite lahko na ime: Jediupka (Egipcanka, ime za ciganko). Tudi v Španiji pravijo ciganom, Gitano, Katalonci pa: Gipta. Vprašanje o pokolenju ciganov, ki je bilo za zgodovinarje uganka, so naposled rešili jezikoslovci. Ki so dokončno ugotovili, da je bila prvotna domovina ciganov — Indija in da izvira njihov jezik iz nekega staroindijskega narečja. Še več: jezikoslovcem je uspelo dognati celo poti, po katerih so cigani hodili stoletja, dokler niso prišli do svojih končnih bivališč, ker so na dolgotrajnih popotovanjih bogatili svoj jezik z besedami, ki so jih pobirali pri narodih, s katerimi so na vseh popotovanjih prihajali v stik.